

Målnummer: UM8384-16**Avdelning:** 1**Avgörandedatum:** 2018-01-29**Rubrik:**

Prövningen av en statslös persons skyddsskäl bör i så stor utsträckning som möjligt likna den prövning som sker för personer med medborgarskap. Om en statslös asylsökande har vistats i flera länder innan ankomsten till Sverige bör prövningen som regel ta sin utgångspunkt i det land där sökanden senast vistades innan ankomsten hit. Om detta land ska anses vara den sökandes tidigare vanliga vistelseort får bedömas utifrån en sammantagen prövning av dennes anknytning till landet. Har den asylsökande en sådan relation till det landet att det kan betraktas som dennes tidigare vanliga vistelseort ska skyddsskälens bedömas i förhållande till detta land. För att en statslös person ska anses åtnjuta skydd eller bistånd från UNRWA ska denne ha begagnat sig av detta skydd strax innan ankomsten till Sverige.

Lagrum:

- 4 kap. 1 §, 2 § och 2 a § utlänningslagen (2005:716)
- Artikel 12.1 a i Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/95/EU av den 13 december 2011 om normer för när tredjelandsmedborgare eller statslösa personer ska anses berättigade till internationellt skydd, för en enhetlig status för flyktingar eller personer som uppfyller kraven för att betecknas som subsidiärt skyddsbehövande, och för innehållet i det beviljade skyddet (omarbetning)
- Artikel 1 A och artikel 1 D i 1951 års konvention om flyktingars rättsliga ställning (Genèvekonventionen)

Rättsfall:

- EU-domstolens avgörande den 17 juni 2010 i mål C-31/09, Bolbol
- EU-domstolens avgörande den 19 december 2012 i mål C-364/11, El Kott m.fl.
- MIG 2012:20
- MIG 2013:19
- MIG 2015:22
- SG (Stateless Nepalese: Refugee Removal Directions) Bhutan [2005] UKIAT 00025
- Maarouf v. Canada (Minister of Employment and Immigration), [1994] 1 F C 723
- Thabet v. Canada (Minister of Citizenship and Immigration), [1998] A F C 21
- Bundesverwaltungsgericht den 26 februari 2009, BVerwG 10 C 50.07

REFERAT

MA ansökte i augusti 2014 om asyl i Sverige. Som grund för ansökan åberopade han bl.a. att han hade skyddsbehov i förhållande till både Syrien och Algeriet och anförde i huvudsak följande. Han är statslös palestinier och är född och uppvuxen i ett flyktingläger i Syrien. Han är registrerad hos United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East (UNRWA). I början av 2012 reste han till Algeriet med ett tillstånd motsvarande besöksvisum. Under flykten till Sverige har han även vistats tre till fyra månader i Libyen och passerat Italien, Österrike, Tyskland och Danmark.

Migrationsverket beslutade den 20 april 2016 att avslå MA:s ansökan och utvisa honom ur Sverige. Utvisningen skulle ske genom att han reste till Algeriet, om han inte visade att något annat land kunde ta emot honom. Av skälen för beslutet framgick i huvudsak följande.

MA har gjort sannolikt att han är statslös. Hans skyddsbehov ska därför prövas mot det land där han tidigare har haft sin vanliga vistelseort. Han har vistats en längre tid i både Syrien och Algeriet. Vistelsen i Syrien är betydligt längre än den i Algeriet och det är också i Syrien som hans skyddsbehov har uppstått. Detta talar för att den tidigare vanliga vistelseorten var i Syrien. Det finns dock flera omständigheter som talar för att det är Algeriet som har utgjort den tidigare vanliga vistelseorten. Det är i det landet som han har vistats senast innan han kom till Sverige och vistelsen där har uppgått till cirka ett och ett halvt år, vilket är en relativt lång tid. Hans hustru och deras son vistas dessutom legalt i Algeriet. Hustrun är algerisk medborgare och enligt landinformationen har också sonen rätt till medborgarskap i det landet. MA:s tillstånd att vistas i landet har kunnat förnyas var tredje månad. Av landinformationen framgår att palestinier har lätt att få uppehållstillstånd i Algeriet. Alla palestinier registreras i landet och de har samma tillgång till utbildning och sjukvård som algerier, samt samma möjligheter till arbete. Eftersom den tidigare vanliga vistelseorten var i Algeriet ska skyddsskäl prövas mot det landet. Det finns inte någon information som visar att enbart illegal utresa från Algeriet kan leda till förföljelse eller annan omänsklig behandling. Det finns inte heller något som tyder på att MA riskerar att vidarevändas till Syrien. Han har därmed inte gjort sannolikt att han har ett skyddsbehov mot Algeriet. Eftersom han har haft sin tidigare vanliga vistelseort i Algeriet finns det trots registreringen hos UNRWA inte grund för att bevilja honom flyktingstatusförklaring. Det har inte kommit fram någon annan grund för uppehållstillstånd.

MA överklagade Migrationsverkets beslut och anförde i huvudsak att Migrationsverkets landinformation endast gäller för palestinier som har vistats under en mycket lång tid i Algeriet samt att han inte lagligen kunde återvända dit.

Förvaltningsrätten i Malmö, migrationsdomstolen (2016-09-28, ordförande Lidström samt tre nämndemän), avslog MA:s överklagande med i huvudsak följande motivering.

MA har en stark anknytning till Syrien eftersom han är uppvuxen i landet och har levt där större delen av sitt liv. Han är också registrerad som palestinsk flykting hos UNRWA i Syrien. Algeriet var det land som han senast hade tillstånd att vistas i. Hans hustru, som är algerisk medborgare, och hans son är fortfarande bosatta i Algeriet hos hustruns släktingar och sonen går i skola där. Han har tidigare uttryckt att avsikten var att försöka legalisera vistelsen i Algeriet mer permanent. Han besökte Algeriet vid ett flertal tillfällen före flykten från Syrien och familjen har tidigare avsiktligt valt att förstärka anknytningen dit genom att välja att sonen skulle födas där. Vidare har hans äktenskap registrerats i Algeriet. I dagsläget får MA anses ha en starkare anknytning till Algeriet än till Syrien och han får därför anses ha haft sin tidigare vanliga vistelseort i Algeriet. Det saknas därmed skäl att pröva hans skyddsskäl mot Syrien. Eftersom Algeriet bedömts vara hans tidigare vanliga vistelseort kan han inte automatiskt beviljas uppehållstillstånd och flyktingstatus enbart till följd av att han är registrerad hos UNRWA. Som skyddsskäl har han uppgett att han riskerar att hamna i fängelse på grund av sin illegala utresa samt att han vid ett återvändande riskerar att sändas vidare till Syrien. Av landinformationen framgår att palestinier behandlas förhållandevis väl i Algeriet. Han har inte kommit in med något underlag till stöd för att det endast gäller palestinier från Gaza. Han har inte gjort sannolikt att han är i behov av skydd i förhållande till Algeriet. Han kan därför inte beviljas uppehållstillstånd på grund av skyddsskäl och inte heller beviljas statusförklaring och resedokument. Hans uppgifter om att han saknar uppehållstillstånd i Algeriet och att han inte kommer att tas emot där vid ett återvändande medför inte att det är klarlagt att det föreligger ett sådant konkret verkställighetshinder mot Algeriet som krävs enligt praxis. Han kan inte heller beviljas uppehållstillstånd på grund av synnerligen ömmande omständigheter.

MA överklagade domen och yrkade i första hand att Migrationsöverdomstolen skulle upphäva migrationsdomstolens dom och att målet visades åter till Migrationsverket för en prövning av hans skyddsskäl mot Syrien. I andra hand yrkade han att han skulle beviljas uppehålls- och arbetstillstånd och statusförklaring som skyddsbehövande, eller uppehållstillstånd på grund av att det föreligger synnerligen ömmande omständigheter. I vart fall skulle han beviljas uppehållstillstånd på grund av att det finns verkställighetshinder mot Algeriet.

Till stöd för sin talan vidhöll MA vad han tidigare anfört och tillade följande. Han ska anses ha haft sin tidigare vanliga vistelseort i Syrien där han haft sitt hem i 43 år. Hans hustru och son har tvingats lämna Algeriet och befinner sig åter i Syrien. Anledningen är att hustrun saknade inkomst i Algeriet och att hon inte fick något bistånd från myndigheterna. De har nu fått viss hjälp av hans släktingar i Syrien och har registrerat sig hos UNRWA för att om möjligt erhålla bistånd. Den hjälp som han tidigare har erhållit av UNRWA har upphört eftersom han tvingades bort från Syrien på grund av den allmänna situationen i landet. Han har därmed kvalificerat sig för att erhålla ipso facto flyktingförklaring enligt 1951 års konvention om flyktingars rättsliga ställning (Genèvekonventionen). Ingen av de omständigheter som anförts av Migrationsverket innebär att en exkludering från denna rättighet är möjlig.

Migrationsverket ansåg att överklagandet skulle avslås och anförde bl.a. följande.

MA får anses vara etablerad i Algeriet på ett sådant sätt att det landet utgör hans huvudsakliga hem. Oavsett om hans hustru och son har flyttat till Syrien eller inte har de genom sitt medborgarskap en ovillkorlig rätt att vistas i Algeriet och kan därför bosätta sig där när som helst.

UNHCR har, inom ramen för sitt övervakande ansvar över uttolkningen av Genèvekonventionen, kommit in med ett yttrande i vilket organisationen redovisar sin tolkning av bl.a. artiklarna 1 D och 1 E i Genèvekonventionen angående statslösa palestinier som åtnjuter skydd av UNRWA.

Kammarrätten i Stockholm, Migrationsöverdomstolen (2018-01-29, Linder, Eriksson och Gullfeldt, referent), yttrade:

1. Frågan i målet

Den första frågan som Migrationsöverdomstolen ska pröva är om MA ska beviljas flyktingstatus med anledning av sin registrering hos UNRWA.

Om han inte ska beviljas flyktingsstatus av den anledningen ska hans skyddsbehov i stället prövas enligt reglerna i utlänningslagen (2005:716). Eftersom han är statslös och har vistats i mer än ett land innan han ansökte om asyl i Sverige ska Migrationsöverdomstolen då först pröva var han tidigare ska anses ha haft sin vanliga vistelseort och därmed mot vilket land eller vilka länder hans åberopade skyddsskäl ska prövas.

2. Flyktingstatus med anledning av UNRWA-registreringen

2.1. Tillämpliga bestämmelser m.m.

I artikel 1 A Genèvekonventionen definieras vilka som ska anses som flyktingar enligt konventionen. I artikel 1 D första stycket anges dock att konventionen inte är tillämplig på dem som för närvarande åtnjuter beskydd eller bistånd av andra FN-organ som t.ex. UNRWA. Detta innebär alltså att en person som i och för sig uppfyller rekvisiten för att vara flykting enligt definitionen i artikel 1 A ändå är undantagen från att erkännas flyktingsstatus om han eller hon erhåller sådant skydd eller bistånd från UNRWA. Av artikel 1 D andra stycket följer dock att om sådant beskydd eller bistånd skulle upphöra utan att nu ifrågavarande personers ställning blivit slutgiltigt reglerad enligt av FN antagna resolutioner,

ska vederbörande utan vidare äga åtnjuta de i konventionen stadgade förmånerna.

Motsvarande bestämmelse finns i artikel 12.1 a i det omarbetade skyddsgrundsdirektivet (Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/95/EU av den 13 december 2011 om normer för när tredjelandsmedborgare eller statslösa personer ska anses berättigade till internationellt skydd, för en enhetlig status för flyktingar eller personer som uppfyller kraven för att betecknas som subsidiärt skyddsbehövande, och för innehållet i det beviljade skyddet [omarbetning]). Av första meningen i denna artikel framgår att en statslös person inte kan ges flyktingstatus om han eller hon omfattas av artikel 1 D i Genèvekonventionen. Av artikelns andra mening framgår att om sådant skydd eller bistånd av något skäl har upphört, utan att de berörda personernas ställning har fastställts slutgiltigt i enlighet med de relevanta resolutioner som antagits av FN:s generalförsamling, ska dessa personer automatiskt komma i åtnjutande av förmånerna i direktivet.

När det första skyddsgrundsdirektivet genomfördes i Sverige anfördes att motsvarande artikel i det direktivet överensstämmer med flyktingdefinitionen i 4 kap. 1 § utlänningslagen (se prop. 2009/10:31 s. 106).

2.2. Praxis från EU-domstolen

EU-domstolen har uttalat att vid tillämpningen av artikel 12.1 a i skyddsgrundsdirektivet ska en person anses åtnjuta skydd eller bistånd från UNRWA när personen i fråga faktiskt erhåller skyddet eller biståndet. En registrering vid UNRWA utgör tillräcklig bevisning för att en person faktiskt erhåller sådan hjälp (EU-domstolens dom den 17 juni 2010, Bolbol, mål C-31/09, punkterna 51–53).

EU-domstolen har även uttalat att den grund för undantag från flyktingstatus som föreskrivs i artikel 12.1 a första meningen skyddsgrundsdirektivet inte endast omfattar de personer som för närvarande åtnjuter bistånd från UNRWA utan också personer som, vilket var fallet i det aktuella målet, konkret begagnade sig av sådant bistånd strax innan de lämnade in en asylansökan i en medlemsstat. Detta gäller dock under förutsättning att biståndet inte har upphört i den mening som avses i artikelns andra mening (EU-domstolens dom den 19 december 2012, El Kott m.fl., C-364/11, punkten 52). Vad avser den andra meningen i artikeln uttalade domstolen att den omständigheten att en person inte befinner sig inom organisationens verksamhetsområde, eller frivilligt beslutar att lämna det området, inte är tillräckligt för att biståndet ska anses ha upphört (punkten 59). I ett fall där en person upphör att åtnjuta skyddet eller biståndet på grund av en orsak som ligger utanför dennes kontroll, och som han eller hon inte kan påverka ska det däremot anses ha upphört i den mening som avses i artikel 12.1 a andra meningen i skyddsgrundsdirektivet (punkten 65). I en sådan situation behöver personen inte visa att han eller hon fruktar förföljelse i den mening som avses i direktivets flyktingdefinition för att åtnjuta förmånerna i direktivet (punkterna 74 och 76). Däremot måste denna person lämna in en ansökan om flyktingstatus som ska prövas av de behöriga myndigheterna i den ansvariga medlemsstaten (punkten 76).

2.3. Praxis från Migrationsöverdomstolen

Migrationsöverdomstolen har i MIG 2013:19 uttalat sig om när en UNRWA-registrering ska medföra att flyktingstatus beviljas. Målet gällde en statslös palestinier som var registrerad hos organisationen men som befann sig utanför organisationens verksamhetsområde på grund av inbördeskriget i Syrien. Klaganden i målet anförde att hon uppburit biståndet från UNRWA i olika former sedan hon var barn, att hon kom från ett flyktingläger i Syrien som administreras av UNRWA, att hon två månader före ankomsten till Sverige opererade sitt knä och att UNRWA stod för kostnaden för operationen och för eftervården. Migrationsöverdomstolen fann att det inte hade funnits någon

möjlighet för klaganden att erhålla hjälp från UNRWA då hon lämnade Syrien och att biståndet från UNRWA därmed måste anses ha upphört när hon lämnade landet. Det bedömdes att hon inte heller hade möjlighet att återvända dit på grund av det rådande säkerhetsläget där. Hon omfattades inte av något annat undantag i skyddsgrundsdirektivet och beviljades flyktingstatusförklaring.

2.4. Migrationsöverdomstolens bedömning

Av regelverk och praxis följer att prövningen av en UNRWA-registrerings betydelse för beviljande av flyktingstatus innehåller flera led. Först måste en bedömning göras av om utlännen för tillfället eller strax innan han eller hon lämnade in en asylansökan får eller har fått skydd eller bistånd av UNRWA. Om så är fallet är denne nämligen undantagen från Genèvekonventionens tillämpningsområde och omfattas därmed av det undantag från flyktingstatus som föreskrivs i det omarbetade skyddsgrundsdirektivet. En sådan person kan alltså inte anses som flykting (första ledet). Skulle det å andra sidan komma fram att en utlänning som är undantagen från flyktingstatus har tvingats lämna UNRWA:s verksamhetsområde på grund av yttre omständigheter som ligger utanför dennes kontroll ska han eller hon istället automatiskt komma i åtnjutande av förmånerna enligt direktivet utan någon prövning av skyddsskäl (andra ledet).

Utredningen i målet visar att MA är statslös palestinier från Syrien och att han är registrerad hos UNRWA. Han har fram till att han lämnade Syrien 2012 – och därmed UNRWA:s verksamhetsområde – konkret begagnat sig av bistånd från detta organ. Därefter har han uppehållit sig i bl.a. Algeriet under omkring ett och ett halvt år. Han har inte gjort gällande att han har ansökt om skydd under sin vistelse där. Till skillnad från vad som var situationen i EU-domstolens avgörande *El Kott* m.fl. och i MIG 2013:19 har MA alltså inte konkret begagnat sig av skyddet och biståndet från UNRWA strax innan han lämnade in sin asylansökan i Sverige. Enligt Migrationsöverdomstolen innebär det att han inte omfattas av det undantag från Genèvekonventionen som följer av artikel 1 D i konventionen respektive artikel 12.1 a i det omarbetade skyddsgrundsdirektivet. Det blir då inte aktuellt att pröva om förutsättningarna enligt det andra ledet är uppfyllda, det vill säga om han automatiskt ska komma i åtnjutande av förmånerna i direktivet. En prövning av MA:s skyddsbehov måste därför ske enligt reglerna i utlänningslagen.

3. Mot vilket land eller vilka länder ska prövningen av skyddsskäl göras

3.1. Begreppet vanlig vistelseort

3.1.1. Nationell rätt

Bestämmelserna angående skyddsbehov återfinns i 4 kap. 1–2 a §§ utlänningslagen. En förutsättning för att kunna omfattas av bestämmelserna är att utlännen befinner sig utanför det land som han eller hon är medborgare i. Det är alltså inte möjligt att få status som flykting eller annan skyddsbehövande i förhållande till ett land man inte är medborgare i, med undantag för den som är statslös (MIG 2012:20 och MIG 2015:22). För en statslös person gäller i stället att denne ska befinna sig utanför det land där han eller hon tidigare har haft sin vanliga vistelseort. Någon definition av begreppet "vanlig vistelseort" finns varken i utlänningslagen eller i dess förarbeten.

Om en utlänning inte beviljas uppehållstillstånd i Sverige och ska avvisas eller utvisas ska detta enligt huvudprincipen ske till utlänningsens hemland eller till det land från vilket personen kom hit. Det kan dock finnas situationer när andra länder är tänkbara att avvisa eller utvisa en utlänning till. Utlänningen kan exempelvis ha dubbla medborgarskap eller ha uppehållstillstånd i ett annat land än hemlandet. (Se prop. 2003/04:50 s. 30.)

3.1.2. Internationell rätt m.m.

Definitionen av flykting i utlänningslagen motsvarar i princip artikel 1 A 2 Genèvekonventionen. Artikelns utformning gör att personer med dubbelt eller flera medborgarskap är uteslutna från flyktingskap förutsatt att de kan komma i åtnjutande av skydd i åtminstone ett av dessa länder. Någon motsvarande bestämmelse finns inte gällande statslösa personer.

I UNHCR:s handbok om förfarandet och kriterierna vid fastställande av flyktingars rättsliga ställning anför bl.a. följande angående statslösa och begreppet vanlig vistelseort. Alla statslösa personer är inte flyktingar. Statslösa personer måste befinna sig utanför det land där de haft sin vanliga vistelseort av de skäl som anges i definitionen. Om sådana orsaker inte föreligger är den statslöse inte flykting. Sådana orsaker måste prövas i förhållande till det land vari han "tidigare haft sin vanliga vistelseort" och i vilket han påstår sig hysa fruktan. Ursprungligen definierades detta som "det land i vilket han vistats och där han utsatts för eller fruktade att utsättas för förföljelse om han återvände". En statslös person kan ha haft sin vanliga vistelseort i flera länder och han kan frukta förföljelse i fler än ett av dessa. Definitionen kräver inte att han uppfyller förutsättningarna för flyktingskap i förhållande till alla. När det väl har fastslagits att en statslös person är flykting i förhållande till "det land vari han tidigare haft sin vanliga vistelseort" kommer ett senare byte av bosättningsland inte att påverka hans ställning som flykting. (Se punkterna 102–105.)

3.1.3. Internationell praxis

Domstolar i andra länder har vid några tillfällen bedömt i vilket land en statslös asylsökande tidigare ska anses ha haft sin vanliga vistelseort och hur bedömningen ska göras när han eller hon vistats i mer än ett land.

Immigration Appeal Tribunal, som vid tidpunkten för avgörandet var en överrätt i migrationsmål i Förenade kungariket, har den 28 januari 2005 i avgörandet SG (Stateless Nepalese: Refugee Removal Directions) Bhutan [2005] UKIAT 00025 bedömt var en person som konstaterats vara statslös tidigare hade haft sin vanliga vistelseort enligt Genèvekonventionen. Klaganden i målet var född i Bhutan och hade senare vistats i Nepal. Domstolen ansåg att Nepal var det land där sökanden tidigare haft sin vanliga vistelseort och lade följande omständigheter till grund för den bedömningen. Klaganden åkte till Nepal när han var omkring nio år, han växte upp i det landet och han skaffade sig senare ett arbete där. Det var också från Nepal han åkte när han kom till Storbritannien. Han hade också uttryckt skyddsbehov mot Nepal.

Federal Court of Canada – Trial Division, som vid tidpunkten för avgörandet var en federal överrätt i Kanada för myndighetsbeslut gällande bl.a. migration, har den 13 december 1993 i avgörandet Maarouf v. Canada (Minister of Employment and Immigration), [1994] 1 F C 723 uttalat bl.a. följande. Det saknar betydelse för bedömningen om personen i fråga är född i det aktuella landet eller har migrerat dit. Det krävs inte att man har vistats i landet under en viss tidsperiod men man måste ha gjort det till sin hemort eller sitt huvudsakliga boende. Definitionen av det land där den sökande tidigare har haft sin vanliga vistelseort bör inte vara orimligt restriktivt. Det bör vidare inte begränsas till det land där sökanden ursprungligen fruktade förföljelse. Sökanden behöver heller inte ha laglig rätt att återvända till ett land med tidigare hemvist, eftersom ett avslag på ett återvändande i sig kan utgöra en förföljelse. Sökanden måste emellertid ha etablerat en betydande period av de facto vistelse i det aktuella landet.

Federal Court of Canada – Appeal Division, som vid tidpunkten för avgörandet var en federal överrätt i Kanada för beslut från Trial Division, har den 11 maj 1998 i avgörandet Thabet v. Canada (Minister of Citizenship and Immigration), [1998] 4 F C 21 uttalat bl.a. följande. Statslösa sökanden bör behandlas så likvärdigt som möjligt med personer som har mer än ett medborgarskap. Om det är troligt att en statslös person skulle kunna återvända till ett land där han eller hon tidigare haft sin vanliga vistelseort, och där personen inte riskerar att

utsättas för förföljelse, är den personen inte flykting. För att anses vara en flykting enligt Genèvekonventionen måste en statslös person visa att han eller hon skulle utsättas för förföljelse i något av de länder som utgör det land där personen tidigare haft sin vanliga vistelseort. Därutöver ska sökanden visa att han eller hon inte kan återvända till något av övriga sådana länder.

Bundesverwaltungsgericht, som är den högsta federala förvaltningsdomstolen i Tyskland, har den 26 februari 2009 i avgörandet BVerwG 10 C 50.07 uttalat bl.a. följande. Vistelsen i ett land måste inte ha varit laglig för att det ska kunna utgöra det land där den sökande tidigare har haft sin vanliga vistelseort. Det är i stället tillräckligt om personen faktiskt förlagt medelpunkten av sitt liv i det landet, och därmed inte enbart stannat i landet en kortare tid samt att myndigheterna i landet inte initierat åtgärder för att avbryta vistelsen. Om en statslös person har levt mer än en enbart kortare period i mer än ett land, ska bedömningen av om risk för förföljelse föreligger ske gentemot det land där sökanden senast hade sin vanliga vistelseort.

3.1.4. Doktrin

Frågan om begreppet tidigare vanlig vistelseort har också varit föremål för diskussion i internationell doktrin.

James C. Hathaway och Michelle Foster beskriver begreppet på följande sätt. Vanlig vistelseort är en internationell juridisk term. Det är staten där individen har varit baserad under en relativt betydande tidsperiod, och till vilken han eller hon "har den mest verkliga anknytningen". Det är i den meningen en rimlig och funktionell motsvarighet till begreppet "medborgarskapsland". Begreppet identifierar det land till vilket den statslöse har sin viktigaste relation. Det finns en samsyn bland domstolar att det krävs mer än bara en övergående närvaro. Uttrycket vanlig vistelseort är avsiktligt ett tånjbart begrepp och därför bör ingen faktor behandlas som avgörande. Domstolar i olika länder har också valt att inte fokusera på enbart en enda faktor – inte ens omständigheten om det finns laglig rätt att återvända. En samlad bedömning har i stället gjorts av om landet i vilket en statslös person har blivit mottagen verkligen kan sägas vara sökandens "hem eller centrum för hans och hennes intressen". Det bör också noteras att begreppet inkluderar ordet "tidigare" vanlig vistelseort – vilket visar att det inte krävs att det är fråga om en existerande vistelse i landet. Vad gäller behandlingen av statslösa som har mer än en tidigare vanlig vistelseort varierar uppfattningarna. Enligt vissa ska man bara beakta den senaste vistelseorten. Andra anser att det räcker med att konstatera risk för förföljelse i något av länderna. Statslösa personer bör om möjligt behandlas på samma sätt som personer med mer än ett medborgarskap. Om en statslös person har haft sin vanliga vistelseort i mer än ett land räcker det att denne har skyddsskäl i förhållande till ett av dessa länder. För att anses som flykting måste personen då också visa att han eller hon riskerar förföljelse och inte kan åtnjuta skydd i något av de övriga länderna. (Se *The Law of Refugee Status*, second edition (2014), s. 64 f.)

Atle Grahl-Madsen anser att begreppet ska definieras på följande sätt. För att ett land ska kunna betraktas som en persons tidigare vanlig vistelseort, måste den berörda personen ha bott i det landet. Det spelar ingen roll om en person är född i landet eller har migrerat till det. Det kan inte krävas att han ska ha stannat där under en viss tidsperiod, men han bör kunna visa att han har gjort landet till sitt hem eller centrum för sina intressen. En person kommer som regel bara att ha ett land med tidigare hemvist, men man kan inte helt utesluta möjligheten att en person kan ha delat sin tid och sina intressen så jämnt mellan två länder att de båda kan räknas som personens tidigare vanlig vistelseort. I en sådan situation förefaller det mest rätt att kräva att personen visar att det finns en välgrundad fruktan för förföljelse i förhållande till båda länderna för att kvalificera sig som flykting. Det verkar bäst överensstämmande med Genèvekonventionens syfte om tillämpningen av begreppet i så stor utsträckning som möjligt leder till samma resultat som tillämpningen av begreppet medborgarskapsland. Det land från vilket en statslös person först

flyr förblir den personens land där han eller hon tidigare hade sin vanliga vistelseort under hela den personens liv som flykting, oberoende av eventuella senare ändringar av den faktiska hemvisten. (Se *The Status of Refugees in International Law*, first edition (1966), s. 160 f.)

3.2. Migrationsöverdomstolens bedömning

3.2.1. Utgångspunkter för bedömningen

Asylrätten vilar på principen att om nationellt skydd finns tillgängligt har detta företräde framför internationellt skydd. Denna princip gäller även för statslösa och syftet med att definiera begreppet vanlig vistelseort är ur ett asylrättsligt perspektiv i detta sammanhang att bestämma mot vilket land en statslös persons asylansökan ska prövas. Det är alltså fråga om att fastställa motsvarigheten till medborgarskapslandet. Migrationsöverdomstolen anser att det i fråga om prövningen av skyddsansökan avseende statslösa bör eftersträvas att åstadkomma en ordning som i så stor utsträckning som möjligt liknar prövningen för personer med medborgarskap.

Vilka omständigheter som kan vara av betydelse vid bedömningen av var en statslös person tidigare har haft sin vanliga vistelseort har belysts i såväl utländsk praxis som internationell doktrin. Även om någon uttömmande uppräkningslista inte kan göras anser Migrationsöverdomstolen att särskilt avseende ska fästas vid personens faktiska vistelse i landet, varvid avsikten med vistelsen är av viss betydelse. Vistelsens längd är också betydelsefull även om tiden i sig inte kan vara ensamt avgörande. En vistelse i ett land som endast utgjort transit vidare till ett annat land kan alltså inte anses utgöra en statslös persons vanliga vistelseort. Vidare är vistelsens karaktär av intresse. I det sammanhanget ska det exempelvis beaktas om personen har gjort platsen till sitt hem, hur hans eller hennes sociala nätverk och familjeförhållanden sett ut och om personen har haft någon sysselsättning i landet. Anknytningen till landet har alltså relevans vid prövningen. Ytterligare faktorer som kan beaktas är om vistelsen har varit legal eller illegal, liksom vilken typ av formella band som personen har till det aktuella landet. Slutligen kan personens möjlighet att återvända till landet i fråga också ha betydelse.

Migrationsöverdomstolen konstaterar att det redan av lagtextens ordalydelse framgår att utgångspunkten är att endast ett land kan komma i fråga som tidigare vanlig vistelseort för en statslös person, men att det kan uppkomma situationer där flera länder aktualiseras. På samma sätt som gäller för medborgare bör en statslös person i en sådan situation vara utesluten från flyktingskap m.m., under förutsättning att denne har möjlighet att komma i åtnjutande av skydd i något av dessa länder. En annan ordning skulle innebära att en statslös person beviljades skyddsstatus trots att han eller hon har möjlighet att få skydd i ett land till vilken personen har sådan relation att det är att anses som dennes tidigare vanliga vistelseort. En sådan ordning framstår ur ett asylrättsligt perspektiv inte som rimligt (jfr Hathaway m.fl.).

Frågan om uppehållstillstånd på grund av skyddsbehov ska bedömas utifrån de vid prövningstillfället rådande förhållandena (MIG 2013:21). Eftersom anknytningen vid den tidpunkten som regel får anses vara mest aktuell till det senaste landet som en statslös person vistades i innan ankomsten till Sverige bör prövningen ta sin utgångspunkt i det landet. Om detta land kan anses utgöra dennes tidigare vanliga vistelseort ska prövningen av om han eller hon hyser en välgrundad fruktan för skyddsgrundande behandling göras i förhållande till det landet. Om något skyddsbehov då inte bedöms föreligga gentemot landet i fråga och den statslösa alltså kan återvända dit behöver ingen ytterligare prövning ske. Om å andra sidan en risk för skyddsgrundande behandling bedöms föreligga där måste en motsvarande prövning göras gentemot de ytterligare länder som den statslösa tidigare har vistats i för att bedöma om denne kan få skydd i något av dessa länder.

3.2.2. Bedömning av tidigare vanlig vistelseort

I målet är det ostridigt att MA är statslös palestinier från Syrien och att han efter tiden i Syrien också har vistats i Algeriet. MA har anfört att han tidigare ska anses ha haft sin vanliga vistelseort i Syrien. Migrationsverket anser däremot att han haft sin tidigare vanliga vistelseort i Algeriet.

Migrationsöverdomstolen konstaterar att varken Migrationsverket eller migrationsdomstolen har ansett att något av de länder som MA passerade på vägen från Algeriet till Sverige ska anses vara hans tidigare vanliga vistelseort. Inte heller Migrationsöverdomstolen anser att MA:s vistelse i dessa länder är av den karaktären att de kan vara hans tidigare vanliga vistelseort.

Eftersom Algeriet är det senaste landet som MA vistades i innan ankomsten till Sverige ska prövningen i första hand göras mot det landet. Av utredningen i målet framgår att MA har ett visst formellt band till Algeriet genom att hans äktenskap är registrerat i det landet. Under de ca 18 månader som han vistades i Algeriet beviljades han uppehållstillstånd där för tre månader åt gången som kontinuerligt kunde förnyas. Det finns inga uppgifter om att myndigheterna har försökt avsluta hans vistelse i landet efter att han upphört att ansöka om sådant tillstånd. Av landinformationen framgår att palestinier behandlas väl i Algeriet, att de har samma tillgång till utbildning och hälsovård i landet som algeriska medborgare samt att de har möjlighet att arbeta.

MA har även personlig anknytning till Algeriet genom att han är gift med en algerisk medborgare och hans son har rätt att erhålla algeriskt medborgarskap. Han har också kontakter i landet genom egna släktingar och genom sin hustrus familj och släkt. Under perioden han befann sig i Algeriet levde han där tillsammans med sin familj och andra släktingar. Under tiden sonen bodde i Algeriet gick denne i algerisk skola. Han har vid ett flertal tillfällen sedan år 2000 med viss regelbundenhet rest till Algeriet för besök. Han har tillsammans med sin fru genomfört en resa till Algeriet inför sin sons födelse, med avsikten att sonen skulle födas där för att underlätta barnets möjlighet att få algeriskt medborgarskap. Även om det inte finns anledning att ifrågasätta att syftet vid just den tidpunkten inte var att bosätta sig i Algeriet förstärker denna omständighet ändå hans anknytning till landet. Hans vistelsetid i Algeriet uppgår till ett och ett halvt år vilket får anses vara en tillräckligt lång period för att kunna skapa sådan anknytning till samhället att Algeriet kan anses utgöra hans vanliga vistelseort.

Migrationsöverdomstolen gör sammanfattningsvis bedömningen att MA har en sådan anknytning till Algeriet att det ska anses utgöra det land där han tidigare har haft sin vanliga vistelseort.

3.2.3. Bedömning av skyddsskäl m.m.

Migrationsöverdomstolen instämmer i migrationsdomstolens bedömning när det gäller MA:s skyddsbehov gentemot Algeriet. Han har således inte gjort sannolikt att han är i behov av skydd i förhållande till Algeriet eller att han skulle riskera att vidareändas till ett annat land där han riskerar att utsättas för skyddsgrundande behandling. Han kan därför inte betraktas som flykting, alternativt skyddsbehövande eller övrig skyddsbehövande och ska därmed inte beviljas motsvarande statusförklaring.

Mot bakgrund av ovanstående och eftersom det inte är aktuellt att utvisa MA till något annat land än Algeriet saknas det anledning att bedöma om ytterligare länder utgör hans tidigare vanliga vistelseort.

Migrationsöverdomstolen gör även samma bedömning som migrationsdomstolen att det i målet inte är visat att det vid en sammantagen bedömning finns sådana synnerligen ömmande omständigheter att MA bör tillåtas stanna i Sverige.

Överklagandet ska därför avslås.

Migrationsöverdomstolens avgörande. Migrationsöverdomstolen avslår överklagandet.

Sökord:

Litteratur: Prop. 2003/04:50 s. 30; Prop. 2009/10:31 s. 106; Grahl-Madsen, A., *The Status of Refugees in International Law*, first edition (1966), s. 160 f.; Hathaway, J. och Foster, M., *The Law of Refugee Status*, second edition (2014), s. 64 f.; UNHCR:s handbok om förfarandet och kriterierna vid fastställande av flyktingars rättsliga ställning punkterna 102-105
